

1. Abasár, Rónya-bérc
(KÖH 49335)

(Heves megye) B, V

A részletes tanulmányt lásd a kötet 19. oldalán!

V. SZABÓ GÁBOR

2. Abaújvár, református templom
(KÖH 32583)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk, Kú

2009. április 15–18. között folytattuk a 2008 októberében megkezdett ásatást az abaújvári református templomban. Most az 1730-as években elbontott sekrestye kutatására került sor, melynek célja az 1997. évben Gere László és Csengel Péter által vezetett ásatás során feltárt jelenségek hitelesítése, ill. további részletek feltárása volt. A munkát az Abaújvári Református Egyházközség finanszírozta.

Az 1997. évi ásatás során megtalálták a sekrestye Ny-i és É-i falát. Utóbbi belső oldalán dongaboltozat indítását figyelték meg. A kutatóárokka 1,40–1,50 m mélységig jutottak, de a padlószintet nem érték el. A szentélyfállal párhuzamosan nyitott kutatóárok K-i végén, az É-i metszetsfalban K–Ny-i irányú fal síkját figyelték meg. Ehhez egy szárkő csatlakozott, melyen a tokhorony K-i irányba, tehát feltételezhetően a kültér irányába nézett. A kutatóárokka nem érték el az általuk kriptalejáratként azonosított nyílás küszöbszintjét. A kutatás eredményei alapján feltételezték, hogy a sekrestye alatt dongaboltozattal fedett kripta helyezkedik el, melynek megközelítése a K-i falon nyíló gádorfalás lejáraton keresztül volt lehetséges.

Az általunk végzett kutatás második szakaszában a sekrestye ÉK-i sarkát tártuk fel. A K-i falnak a szelvény területére eső szakasza teljes szélességében előkerült. A sekrestye belső terét kitöltő omladék eltávolítása után szabaddá vált az É-i fal belső síkja is a dongaboltozat részletével, melyen jól látható a boltozat készítéséhez ácsolt zsaluzat lenyomata. Az omladék alatt, kb. 2,90 m mélységben elértük a pince földes járósíkját, mely egybeesett a fal alapozási síkjával. A korábban ajtónak feltételezett nyílás egy 48 cm belső szélességű, ismeretlen magasságú ablaknak bizonyult, mely rézsús kávéban, a külső falsíkhöz illeszkedve helyezkedik el. A káva alsó síkja vízszintes lehetett, a sekrestye használata során szárazon rakott kövekkel az ablakkönyöklő szintjéig felfalazták. Az ablak két oldalán egy-egy kb. 90 cm magas gádorfal található. Az általuk közrefogott akna kb. 1 m széles volt, az 1997. évi ásatás eredményei alapján K-i fala is legalább 1 m távolságban helyezkedett el a sekrestye falától. Az É-i gádorfaltól É-ra, annak felső síkjával egybeesően azonosítani tudtuk az egykori külső járósíkját is.

A sekrestye ásatása során előkerült leletanyag kora újkori, többségében mázas kerámia. A gádorfalak által közrefogott akna embercsontokat tartalmazó betöltéséből középkori–kora újkori kerámia került elő. A fémleletek nagyobb része vasszeg, továbbá az omladékból

egy vaskarika, az akna területéről egy kerek veret került elő. Az üvegleletek közül az omladékból egy csúcsíves ablakhoz tartozó, ablakszemek közét kitöltő háromszög kerül elő. Formája alapján a üvegezés kerethez csatlakozó, szélső sorához csatlakozott. A másik üveglelet szórványként került elő. A pince padlószintjén egy négyzetes, 20×21 cm nagyságú, metszett oldalú padlótégla feküdt, valamint kerámiatöredékek, melyek többségét egyetlen edény darabjai tették ki. A pincét kitöltő omladékból egy faragott követ emeltünk ki, mely homorlata alapján a templom lábazatához tartozhatott.

2009 februárjában megtisztítottuk a templombelső ásatása során tavaly előkerült Perényi sírkövet. A két darabra tört sírkőről készült fényképfelvételek digitális összeillesztésével a címerábrázolás eddig ismeretlen részletei is kibontakoztak. A sírkő képmezéjében aszimmetrikus pajzson madárszárnyú, előre álló szakállú kopasz férfifej látható. A címerpajzs felett heraldikailag balra néző csőrös sisak látható. A képmezőt felülről kettős csúcsívbe írt háromkaréjú mérmű zárja le, középen függő zárókövet imitáló lilium formájú taggal. A mérmű alapmotívuma, a befoglaló formából adódó különbségektől eltekintve, a szentély K-i ablakával egyezik meg. A felirat tisztítás után jobban olvashatóvá vált, de a halálozás évét tartalmazó rész továbbra is kérdéses. A felirat olvasata: *hic est sepultus magnificus vir dominus petrus de pereen feria VI p(ro)xi(m)a ante festum visitat[i]o[n]is anno domi[ni] 14tercio.*

MARKÓ ÁGNES SAROLTA – RÁCZ MIKLÓS

3. Algyő, Pörös-ér mellett
(KÖH 34514)

(Csongrád megye) Sza, Kk

Az M43 autót út nyomvonalán a 13+200–13+500 km-szelvények közötti szakaszra eső M43-15 jelű lelőhelyen végeztünk feltárást 2009-ben. A lelőhelyen már régóta nem volt talajművelés, a területet legelőként használták. A lelőhely ÉNy-i végén 9 egymást megújító, közel 150 m hosszú és együtt 12 m széles, átlagosan 1 m mély árokrendszerrel találtunk. Ez vagy a terület vízvezetésére szolgált, vagy egy nagyméretű, állandó karámot keríthetett. Erre sajnos nem kaptunk választ, mivel az árkok csak keresztették a feltárást, így egyik végét sem értük el. Mindezek mellett a lelőhely K-i felében gödrökből és karámokból álló szarmata település nyomaira bukkantunk. Ezek az objektumok nem az árokrendszer által kerített településhez tartozhatnak, mivel az objektumok egy része vágja az árkokat. A település elsősorban gödrökből és kerítőárkokból áll, a közel 30 000 m² feltárt felületen mindössze 5 földbe mélyített házat, valamint két füstölőt találtunk. Ezek alapján feltételezhető, hogy egy nagyméretű település – valószínűleg D-i – szélét találtuk meg.

Az objektumok egy-két kivétellel szarmata korinak tarthatók. Ez alól csak a karámárkok egy része jelent kivételt, melyekben késő középkori leletet is találtunk.

FOGAS OTTÓ